Instytut Pamięci Narodowej

https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/konkursy-i-nagrody/nagroda-kustosz-pamieci/2002/24225,Andrzej-Zagorski-1926-2007.html
25.04.2024, 13:47

Andrzej Zagórski (1926–2007)

Andrzej Zagórski

Urodził się w rodzinie o tradycjach patriotycznych i wojskowo-ziemiańskich. Jego ojciec Franciszek (ps. „Ostoja” – od rodzinnego herbu) był oficerem Armii Krajowej, organizatorem tajnego nauczania, komisarycznym starostą wojskowym (w ramach „Teczki”) na pow. Przeworsk w Rzeszowskiem, wreszcie kwatermistrzem Obwodu AK Przeworsk. W wyniku tortur zadanych mu w początkach 1945 r. w siedzibie WUBP w Rzeszowie pozostał inwalidą do śmierci (w 1964 r.). Żołnierzem AK był też brat Andrzeja – Janusz (ps. „Mściciel”). W konspiracji antyniemieckiej Andrzej Zagórski uczestniczył z bronią w ręku od 1943 r. Z racji młodego wieku przyjęto go do oddziału dywersyjnego dopiero po uzyskaniu zgody ojca. Ukończył szkołę podoficerską i szkołę podchorążych przy Obwodzie AK Przeworsk (promocja 18 III 1944 r.). Od lata 1943 r. do rozwiązania AK 19 stycznia 1945 r. był (pod ps. „Mścisław”) żołnierzem plutonu dyspozycyjno-dywersyjnego Komendy tego Obwodu, dowodzonego przez Jana Belewendera „Puchacza”. Dwukrotnie został odznaczony Krzyżem Walecznych. Brał udział w tajnym nauczaniu i na tajnych kompletach zdobył średnie wykształcenie. Maturę uzyskał po wojnie, w lipcu 1945 r. Jest absolwentem Akademii Handlowej w Krakowie. Do przejścia na emeryturę pracował w Zjednoczonych Zespołach Gospodarczych Stowarzyszenia PAX.

Od początku lat sześćdziesiątych Andrzej

Zagórski gromadził dokumenty, kopie dokumentów i relacje dotyczące wojennej i powojennej konspiracji niepodległościowej w Małopolsce w latach 1939–1956. Jego zbiór, liczący ponad 2 500 relacji, ok. 25 000 stron dokumentów oryginalnych lub skopiowanych oraz ponad 4 500 wycinków prasowych, należy do najbardziej znaczących w skali ogólnopolskiej i z pewnością jest najważniejszym ze zbiorów prywatnych, dotyczących konspiracji na Rzeszowszczyźnie. Znaczna jego część to oryginały przekazane przez osoby prywatne lub kopie dokumentów pozostających w rękach prywatnych i często już ponownie zaginionych czy też zniszczonych. Główny zrąb tej kolekcji (uzupełniany o wątki terytorialne i merytorycznie poboczne) obejmuje zagadnienia dziejów i struktur Podokręgu AK Rzeszów oraz konspiracji antykomunistycznej w Polsce (ze szczególnym uwzględnieniem Małopolski) w latach 1944–1956.

Powiększający się zbiór stał się podstawą licznych publikacji i działalności społecznej Andrzeja Zagórskiego. Po 1989 r. Zagórski służył swym doświadczeniem, wiedzą i zbiorami przy okazji rozlicznych procesów rehabilitacyjnych żołnierzy oddziałów leśnych i działaczy WiN oraz przyznawania im uprawnień kombatanckich. Zawsze życzliwie traktował też historyków, nie tylko udostępniając im swoje zbiory, lecz także dzieląc się z nimi olbrzymią wiedzą pozaźródłową i ułatwiając poruszanie się w gąszczu pseudonimów konspiracyjnych. To była praca nieefektowna, lecz bardzo potrzebna – tylko najbliżsi mu wiedzą, jak bardzo żmudna.

Lista publikacji Andrzeja Zagórskiego liczy około 250 pozycji, w tym siedem książek. Z

tych ostatnich w przygotowaniu pozostaje krytyczna edycja akt procesowych wszystkich czterech Zarządów Głównych WiN, która ukazała się w ramach serii „Zrzeszenie »Wolność i Niezawisłość« w dokumentach" w cyklu Biblioteki „Zeszytów Historycznych WiN-u". Zagórski był też jednym z prekursorów koncepcji opracowania „księgi hańby", zawierającej nazwiska osób odpowiedzialnych za zdradę Państwa Polskiego i komunistyczne zbrodnie wobec narodu; realizował tę inicjatywę publikując kolejne odcinki Czarnej Księgi wymiaru sprawiedliwości w służbie komunistycznych okupantów. Był wreszcie pomysłodawcą, twórcą koncepcji i pierwszym redaktorem „Zeszytów Historycznych WiN-u", zainicjowanych w 1992 r. (obok „Orła Białego") przez Zarząd Główny odrodzonego Zrzeszenia WiN.

Krąg osób współpracujących z nim na różnych polach obejmował zarówno przyjaciół i towarzyszy broni, jak i tych, którzy dzielili z nim pasję odkłamywania polskiej historii. Andrzej Zagórski zmarł 8 października 2007 roku.